

IL-KUMMISSJONI EWROPEA
ID-DIRETTORAT ĠENERALI
GHALL-POLITIKA REĠJONALI
Żvilupp tematiku, impatt, evalwazzjoni u azzjonijiet innovattivi
Evalwazzjoni u żieda

Il-perjodu Ġdid ta' l-Ipprogrammar 2007-2013

Dokumenti ta' hidma metodologiċi

DOKUMENT TA' HIDMA 4

Gwida dwar il-metodologija għall- Analizi ta' l-Ispejjeż u l-Benefiċċji

08/2006

Werrej

1. L-AMBITU TAL-LINJI TA' GWIDA	3
2. PRINĊIPJI ĠENERALI DWAR L-ANALIŻI TA' L-ISPEJJEŻ U L-BENEFIĊĊJI	3
2.1 L-analiżi ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji u proġetti ewlenin	4
2.2 Elementi li jridu jiddaħħlu fl-analiżi ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji	5
2.2.1 Tifsir ta' l-għanijiet, identifikazzjoni tal-proġett u r-riżultati ta' l-istudji ta' vijabbiltà.....	5
2.2.2 Analizi finanzjarja	5
2.2.3 Analizi ekonomika.....	8
2.2.4 Is-sensittività u l-analiżi tar-riskju.....	10
3. DETERMINAZZJONI TA' L-GHOTJA MILL-UE	11
3.1 Qafas regolatorju	11
3.2 Ambitu.....	11
3.3 Il-ħsieb wara l-metodu li jiffinanzja d-defiċit	12
4. KWISTJONIJIET SPEĊIFIĊI	13
4.1 Ammont ta' profitt li normalment hu mistenni	13
4.2 Il-Prinċipju ta' Min Iħammeg irid Iħallas	14
4.3 Ekwità (kemm wiehed jiflah iħallas).....	15
4.4 Sħubija bejn il-Gvern u l-Privat (PPP)	15
5. KUMMENTI KONKLUŻIVI	16
6. GLOSSARJU	17
7. REFERENZI	18
ANNES I: SHUBIJA BEJN IL-GVERN U L-PRIVAT (IL-PPP)	19
L-ANNES II: L-EKWITÀ (KEMM JIFILHU JHALLSU)	20
L-ANNES III: DETERMINAZZJONI TA' L-GHOTJA MILL-UE: EŻEMPJU NUMERIKU	22

1. L-AMBITU TAL-LINJI TA' GWIDA

L-għan ta' dan id-dokument hu li jipprezenta sett ta' regoli prattici li se jwasslu għal aktar konsistenza u preċiżjoni fl-analizi li jsiru fil-futur dwar l-ispejjeż u l-benefiċċji (is-CBA) għall-applikazzjonijiet ta' l-ERDF u tal-Fond ta' Koeżjoni u għalhekk biex jittiehdu deċiżjonijiet aħjar.

Hu maħsub biex jintuża mill-awtoritajiet li jmexxu li jikkummissjonaw analizijiet dwar l-ispejjeż u l-benefiċċji jew li jwettquhom internament. Izda, mhux maħsub bhala gwida jew manwal dwar kif issir l-analizi ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji¹.

Id-dokument ta' ħidma jiċċara xi prinċipji ġenerali tas-CBA għal proġetti ewlenin u l-proċess biex tiġi determinata l-għotja mill-UE għall-proġetti kollha. Dan huwa bbażat fuq il-prassi miksuba fl-evalwazzjoni tal-proġetti matul il-perjodi ta' iprogrammar preċedenti, filwaqt li jqis il-kuntest regolatorju l-ġdid għall-perjodu 2007-2013.

L-Artikolu 40 (e) tar-Regolament 1083/2006 jistipula li meta jiġu pprezentati lill-Kummissjoni proġetti ewlenin biex jingħataw għajna finanzjarja permezz tal-Fondi Strutturali u permezz tal-Fond ta' Koeżjoni (minn issa 'l quddiem, "il-Fondi") **irid ikollhom magħhom l-informazzjoni li tikkonċerna l-analizi ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji**. Il-Kummissjoni meħtieġa tagħti gwida indikattiva dwar il-metodoloġija li trid tintuża biex issir l-analizi ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji.

Fir-rigward ta' proġetti li jiġġeneraw id-dhul, il-Kummissjoni pproponiet li tissimplifika u terġa' tirrangja l-metodu (l-hekk imsejjah "metodu li jiffinanzja fejn hemm nuqqas") biex tiġi determinata r-rata ta' għajna mill-Fondi għall-proġetti li jiġġeneraw dhul. F'dan ir-rigward, hi twieġeb għall-kritika ta' inkonsistenza magħmula mill-Qorti Ewropea ta' l-Awdituri. Barra minn hekk, hemm formoli ta' l-applikazzjoni standardizzati għall-infrastruttura u għall-investment produttiv annessi mar-Regolament tal-Kummissjoni fis-sehh 1828/2006.

Sabiex ikun żgurat li hemm konsistenza fi ħdan l-Istat Membru, hu propost li l-Istati Membri jizviluppaw il-qafas ta' gwida tagħhom billi jqisu l-ambjenti istituzzjonali speċifiċi, speċjalment għas-setturi tat-trasport u l-ambjent.

L-ewwel parti tad-dokument ta' ħidma tirreferi għall-prinċipji ġenerali ta' l-analizi ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji u tagħti fil-qosor l-elementi li jridu jitqiesu bhala parti mill-applikazzjonijiet tal-proġetti sottomessi għall-approvazzjoni tas-servizzi tal-Kummissjoni. It-tieni parti tad-dokument fiha gwida dwar kif tiġi determinata l-bażi li fuqha se tkun stabbilita l-għotja mill-UE. It-tielet parti tittratta kwistjonijiet partikolari marbuta ma' l-ammont ta' profitt li normalment ikun mistenni, il-prinċipju li min iħammeġ irid iħallas, kemm jiflah iħallas għalih u s-sħubija bejn il-gvern u l-privat.

2. PRINĊIPJI ĠENERALI DWAR L-ANALIZI TA' L-ISPEJJEŻ U L-BENEFICĊJI

L-għan li tintalab li tiġi sottomessa CBA għall-proġetti ewlenin huwa maqsum fi tnejn. L-ewwel, irid jintwera li l-proġett hu mixtieq mil-lat ekonomiku u jikkontribwixxi għall-għanijiet tal-politika reġjonali ta' l-UE. It-tieni, għandha tingħata prova li l-kontribut tal-

¹ F'2002, DG REGIO aġġorna "Il-Gwida għal analizi ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji tal-proġetti ta' investment" għall-ERDF, l-ISPA u l-Fond ta' Koeżjoni. Din tinsab fuq Inforegio.

Fondi hu meħtieġ biex il-proġett ikun finanzjarjament vijabbli. Il-livell adattat ta' għajnuna għandu jiġi determinat abbażi ta' dan.

Is-CBA hija għodda essenzjali biex jiġu stmati l-benefiċċji ekonomiċi tal-proġetti. Fil-prinċipju, l-impatti kollha għandhom jiġu evalwati: finanzjarji, ekonomiċi, soċjali, ambjentali, eċċ. L-għan tas-CBA hu li jidentifika u jgħid kemm jiswew (jiġifieri jorbot valur monetarju ma') l-impatti kollha possibbli sabiex ikunu determinati l-ispejjeż u l-benefiċċji tal-proġett; imbagħad ir-riżultati jingħaddu flimkien (il-benefiċċji attwali) u l-konklużjonijiet isiru fuq jekk il-proġett hux mixtieq u hux ta' min jimplimentah. L-ispejjeż u l-benefiċċji għandhom jiġu evalwati fuq bażi inkrementali, billi titqies id-differenza bejn ix-xenarju tal-proġett u xenarju alternattiv mingħajr il-proġett.

L-impatt għandu jiġi evalwat fuq għanijiet determinati minn qabel. Billi l-proġett jiġi evalwat permezz ta' indikaturi mil-lat ekonomiku tas-settur, is-CBA tista' tevalwa l-konsistenza tiegħu u r-rilevanza tiegħu ma' l-għanijiet ekonomiċi speċifiċi tal-pajjiż. Fil-kuntest tal-politika reġjonali, is-CBA hi użata biex tevalwa r-rilevanza ta' proġett ta' investiment partikolari ma' l-għanijiet tal-politika reġjonali ta' l-UE.

Il-livell ta' analiżi użat fis-CBA jrid ikun imfisser b'referenza għas-soċjetà li fiha l-proġett għandu impatt rilevanti. L-ispejjeż u l-benefiċċji jistgħu jinholqu u jiġu dovuti fuq livelli ġeografiċi differenti, għalhekk trid tittiehed deċiżjoni dwar liema spejjeż u benefiċċji għandhom jiġu kkunsidrati. Dan normalment jiddependi mid-daqs u l-ambitu tal-proġett. L-impatti fuq livell municiċipali, reġjonali, nazzjonali u anki Komunitarju jistgħu jitqiesu.

Meta jkunu qed jistmaw l-impatti potenzjali ta' proġett, l-analisti dejjem isibu ammont ta' incertezza. Dan irid jitqies sew u jiġi trattat fis-CBA. Eżerċizzju dwar l-evalwazzjoni tar-riskju huwa parti essenzjali minn analiżi komprensiva, għaliex min ikun qed jippromwovi l-proġett ikun jista' jifhem aħjar il-mod kif x'aktarx jinbidlu l-impatti stmati jekk xi fatturi ewlenin li jvarjaw fil-proġett ikunu differenti minn dawk mistennija. Analizi dettaljata tar-riskju hi l-bażi għal strateġija tajba ta' immaniġjar tar-riskju, li mbagħad terġa' tidhol fid-disinn tal-proġett.

2.1 L-analiżi ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji u proġetti ewlenin

L-Artikolu 40 (e) tar-Reg. 1083/2006 jirrikjedi lill-Istat Membru (jew lill-awtorità li tmexxi) jipprovdi CBA lill-Kummissjoni għall-proġetti ewlenin. Hemm żewġ raġunijiet prinċipali għaliex is-CBA hi meħtieġa għall-proġetti ewlenin:

1) Biex jiġi evalwat jekk il-proġett jaqbilx li jiġi kofinanzjat

Il-proġett jikkontribwixxi għall-għanijiet tal-politika reġjonali ta' l-UE? Ikattar it-*tkabbir* u jzid ix-xogħol? Sabiex dan jiġi ċekkjat, jeħtieġ li ssir analiżi ekonomika u wiehed iħares lejn l-effett fuq l-indiċi ekonomiċi stmati mis-CBA. Regola aktar sempliċi tkun: jekk il-valur ekonomiku attwali tal-flus futuri ġġenerati mill-proġett (l-ENPV) hu pożittiv, mela s-soċjetà (reġjun/pajjiż) se tiggwadanja jekk isir il-proġett minħabba li l-benefiċċji tiegħu huma ħafna ikbar mill-ispejjeż tiegħu. Għalhekk, il-proġett għandu jingħata għajnuna mill-Fondi u jkun ko-finanzjat, jekk meħtieġ (ara hawn taht).

2) Biex jiġi evalwat jekk il-proġett *jeħtieġx* li jiġi kofinanzjat

Il-fatt li proġett jikkontribwixxi b'mod pożittiv għall-għanijiet tal-politika reġjonali ta' l-UE ma jfissirx bilfors li jrid jiġi ko-finanzjat mill-Fondi. Barra milli jkun mixtieq mil-lat

ekonomiku, proġett jista' wkoll iħalli profitt finanzjarju, f'liema każ m'għandux ikun ko-finanzjat mill-Fondi. Biex jiġi ċċekkjat jekk proġett jeħtieġx li jiġi ko-finanzjat hemm bżonn ta' analiżi finanzjarja: jekk il-valur finanzjarju ta' l-investment bil-prezzijiet tal-lum mingħajr il-kontribut tal-Fondi (l-FNPV/C) huwa negattiv mela l-proġett jista' jkun kofinanzjat; l-għotja mill-UE m'għandhiex teċċedi l-ammont ta' flus li bih il-proġett la jkollu telf u lanqas profitt, sabiex ma jkun hemm l-ebda finanzjament żejjed.

Bazikament, l-Istati Membri huma meħtieġa jissottomettu *CBA* għall-proġetti ewlenin lis-servizzi tal-Kummissjoni biex jagħtu prova li, fil-qafas ta' l-għanijiet tal-politika reġjonali ta' l-UE, il-proġett hu kemm mixtieq mil-lat ekonomiku ($ENPV > 0$) kif ukoll jeħtieġ il-kontribuzzjoni tal-Fondi sabiex ikun finanzjarjament vijabbli ($FNPV/C < 0$).

2.2 Elementi li jridu jiddaħħlu fl-analiżi ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji

Il-“Gwida għall-analiżi ta' l-ispejjeż-benefiċċji ta' proġetti ta' investment” tal-Kummissjoni Ewropea għandha titqies bħala r-referenza ewlenija u tista' tagħti lill-qarrej ħarsa fil-fond dwar is-sugġett. L-għan ta' din it-taqsimma hu li jagħti dehra ġenerali fil-qosor ta' l-elementi ewlenin li għandhom jiddaħħlu fir-rapporti tas-*CBA* li jridu jittressqu lill-Kummissjoni.

2.2.1 Tifsir ta' l-għanijiet, identifikazzjoni tal-proġett u r-riżultati ta' l-istudji ta' vijabbiltà

Meta jinqala' u jiġi identifikat il-bżonn, l-għanijiet ta' l-azzjoni meħtieġa biex jilħqu l-bżonn għandhom jiġu mfissra l-ewwel. Imbagħad għandhom jiġu kkunsidrati u evalwati għażliet differenti sabiex jiġi determinat liema alternattiva tista' tikkontribwixxi l-aktar sabiex jintlaħqu l-għanijiet. Proġett jista' jiffisser bħala operazzjoni magħmula minn sensiela ta' xogħlijiet, attivitajiet jew servizzi maħsuba fihom infushom biex itemmu biċċa xogħol indiviżibbli ta' natura preċiża ekonomika jew teknika, li għandha għanijiet identifikati b'mod ċar. Il-proġett jeħtieġ imbagħad li jiġi identifikat b'mod ċar bħala *unità ta' analiżi suffiċjenti fiha nnifisha*. Dan jitlob li f'xi każijiet ċerti sotto-proġetti jitqiesu bħala proġett wieħed kbir għall-fini tas-*CBA*, speċjalment meta fażi ta' kostruzzjoni partikolari li għaliha tkun meħtieġa l-għajnuna tal-Fondi ma tistax titqies li tista' taħdem waħedha. Jekk ikun il-każ, l-effetti relatati jistgħu jiddaħħlu fl-analiżi.

Għandha tingħata evidenza li l-proġett magħżul huwa l-aktar alternattiva adattata fost l-għażliet meqjusa. Din l-informazzjoni għandha normalment tinstab fir-riżultati ta' l-istudji dwar il-vijabbiltà li jridu jiġu ppreżentati lill-Kummissjoni skond l-Art. 40 ċ).

Barra minn hekk, fil-kuntest tal-politika reġjonali ta' l-UE, trid tintwera l-koerenza tal-proġett ma' l-għanijiet tal-programm ta' hidma/assi ta' prijorità.

Proġett jiġi definit bħala “**proġett ewlieni**” meta l-*ispejjeż totali* tiegħu jaqbz (Art. 39):

- €25 miljun fil-każ ta' l-ambjent;
- €50 miljun f'oqsma oħra.

2.2.2 Analizi finanzjarja

L-għan ewlieni ta' l-analiżi finanzjarja hu li jiġu kkalkulati l-indikaturi ta' hidma finanzjarja tal-proġett. Dan isir normalment mil-lat ta' sid l-infrastruttura. Izda, meta s-sid u l-operatur ma jkunux l-istess entità, għandha titqies analiżi finanzjarja konsolidata.

Il-metodoloġija li trid tintuża hija analiżi tal-flus iġġenerati wara li jitnehhew l-ispejjeż (*DCF*). Il-metodu tad-*DCF* għandu żewġ karatteristiċi ewlenin:

1. *L-ammonti ta' flus likwidi* biss huma kkunsidrati, jiġifieri l-ammont proprju ta' flus li tħallas jew li daħal mill-proġett. Għalhekk, ngħidu aħna, oġġetti li m'għandhomx valur finanzjarju bħal **tnaqqis fil-valur u riżervi ta' kontinġenza ma jistgħux jiddaħhlu fl-analiżi tad-*DCF***. Izda, jekk il-proġett propost hu appoġġjat minn analiżi dettaljata tar-riskju, il-kontinġenzi jistgħu jiddaħhlu fl-*ispejjeż eligibbli*, mingħajr ma jaqbu 10% ta' l-ispiża totali ta' l-investment wara li jitnehhew il-kontinġenzi. Minkejja dan, il-kontinġenzi m'għandhom qatt jiddaħhlu fl-*ispejjeż* meqjusa biex ikun magħruf liema nuqqas għandu jiġi ffinanzjat, għaliex mhumiex ammonti ta' flus likwidi.

L-ammonti ta' flus likwidi jridu jitqiesu fis-sena li fiha jidhru u fuq **perjodu ta' referenza** partikolari (ara l-kaxxa t'hawn taht). Meta l-perjodu taż-żmien meta l-proġett qed irendi jeċċedi l-perjodu ta' referenza kkunsidrat, għandu jitqies ukoll **valur residwu**. Idealment, dan għandu jiġi kkalkulat bħala il-valur attwali ta' l-ammonti netti ta' flus likwidi mistennija matul is-snin taż-żmien ekonomiku li jeċċedu l-perjodu ta' referenza.

IL-PERJODU TA' REFERENZA

Il-perjodu ta' referenza huwa n-numru ta' snin li għalih il-previżjonijiet huma provduti fl-analiżi ta' l-*ispejjeż* u l-benefiċċji. Il-previżjonijiet dwar ix-xejra futura tal-proġett għandhom jiġu msawra għal perjodu li jaqbel maż-żmien meta l-proġett ikun qed irendi u twiel biżżejjed biex jinkludu l-impatti li jista' jkollu fit-tul. Iz-żmien li jibqa' jrendi jvarja skond in-natura ta' l-investment. Iz-żmien ta' referenza allokat skond is-settur ibbażat fuq prassi aċċettata b'mod internazzjonali u rakkomandat mill-Kummissjoni jidher hawn taht:

Settur	Iż-żmien ta' referenza allokat	Settur	Iż-żmien ta' referenza allokat
L-Enerġija	15-25	Toroq	25-30
L-Ilma u l-ambjent	30	Industrija	10
Il-Ferroviji	30	Servizzi oħra	15
Il-Portijiet u l-ajruporti	25		

2. Meta jingabru flimkien (jiġifieri billi jingħaddu jew jitnaqqsu) l-ammonti ta' flus likwidi li saru fi snin differenti, irid jitqies il-valur tal-flus matul iż-żmien. Għalhekk, il-flus likwidi fil-futur jiġu msarrfa fil-prezz attwali permezz ta' fattur li jnaqqas il-valur tal-flus sena b'sena li d-daqs tiegħu hu determinat mill-għażla ta' rata ta' skont li trid tintuża' fl-analiżi tad-*DCF* (ara l-kaxxa t'hawn taht).

Kif imsemmi hawn fuq, is-*CBA* ssir billi jiġi applikat il-**metodu inkrimentali**: il-proġett hu evalwat abbażi tad-differenzi fl-*ispejjeż* u l-benefiċċji bejn ix-xenarju bil-proġett u xenarju alternattiv mingħajr il-proġett. Izda, meta l-proġett jaqa' taht infrastruttura li tiġġenera d-dhul li teżisti digà, jista' jkun diffiċli jew impossibbli li jiġi applikat il-metodu inkrimentali. F'dak il-każ, il-Kummissjoni tissuggerixxi li jintuża' l-**metodu ta' l-*ispejjeż* storiċi li jkun fadal** fl-analiżi finanzjarja:

- ix-xenarju mingħajr il-proġett hu dak mingħajr kull infrastruttura;

- ix-xenarju bil-proġett iqis, min-naħa, l-ispejjeż ta' l-investment mhux biss ta' l-element il-ġdid ta' l-infrastruttura iżda anki ta' l-infrastruttura li diġà teżisti stmata *bil-valur residwu attwali tagħha* u, min-naħa l-oħra, id-dhul kollu iġġenerat mill-infrastruttura kollha wara l-proġett. L-ispejjeż għat-tħaddim u d-dhul meqjusa għall-infrastruttura kollha jridu jkunu dawk ta' xenarju ta' tħaddim effiċjenti.

Meta jkun ikun il-każ, il-valur residwu preżenti ta' l-infrastruttura eżistenti jista' jiġi kkalkulat bħala l-valur attwali tal-pagamenti biex jingħata dejn fuq self li għadu ma tħallasx.

L-analiżi finanzjarja li ssir bħala parti mis-*CBA* ta' proġett ewlieni li trid tingħata lill-Kummissjoni għandha timmira b'mod partikolari li:

- Tevalwa l-**ammont ta' profitt finanzjarju ta' l-investment** u l-kapital (nazzjonali) personali
- Tiddetermina l-**kontribuzzjoni mill-Fondi** (massima) adattata
- Tiċċekkja jekk il-proġett hux **finanzjarjament sostenibbli**

L-ammont ta' profitt finanzjarju ta' l-investment jista' jiġi evalwat billi jiġi smat il-valur attwali finanzjarju mingħajr spejjeż u r-rata finanzjarja tad-dhul mill-investment (*Financial Net Present Value - FNPV/C* u *Financial Rate of Return - FRR/C*). Dawn l-indikaturi juru l-kapaċità tad-dhul nett biex jithallsu l-ispejjeż ta' l-investment, minkejja l-mod kif dawn jiġu iffinanzjati. Biex proġett ikun jeħtieġ il-kontribuzzjoni tal-Fondi, l-*FNPV/C* għandu jkun negattiv u l-*FRR/C* għandu għalhekk ikun inqas mir-rata ta' skont uzata għall-analiżi².

Meta jkun qed jinħadem l-ammont ta' profitt finanzjarju tal-*kapital* (nazzjonali) personali (l-*FNPV/K*, l-*FRR/K*), ir-rizorsi finanzjarji – mingħajr l-għotja mill-UE – investiti fil-proġett jinħarġu bħala ħruġ minflok l-ispejjeż għall-investment. Il-kontribuzzjonijiet tal-kapital għandhom jitqiesu meta attwalment jithallsu għall-proġett jew jithallsu lura (fil-każ ta' self).

IR-RATA TA' SKONT

Ir-rata ta' skont li trid tintuża' fl-analiżi finanzjarja għandha tirrifletti *l-alternattiva ta' investment tal-kapital* għall-investitur. Dan jista' jitqies bħala dhul mitluf fuq l-aħjar proġett alternattiv.

Il-Kummissjoni tirrakkomanda li tintuża' rata ta' skont finanzjarja ta' 5% *f'termini reali* bħala punt ta' referenza indikattiv għall-proġetti ta' investment pubbliċi ko-finanzjati mill-Fondi. Ir-revizjoni b'lura mqabbla mal-perjodu ta' i-programmar 2000-2006 tirrifletti l-kundizzjonijiet ekonomiċi tal-pajjiż li qed jinbidlu fl-UE.

Valuri li jvarjaw mill-punt ta' referenza ta' 5% jistgħu, iżda, ikunu ġustifikati abbażi ta':

- il-kundizzjonijiet speċifiċi ekonomiċi tal-pajjiż ta' l-Istat Membru;
- in-natura ta' l-investitur: per eżempju, ir-rata ta' skont tista' tkun oghla għall-proġetti tal-*PPP*, fejn jekk jiddaħħlu l-fondi privati jista' jizjed l-investment alternattiv tal-kapital.
- is-settur konċernat (eż., it-trasport, l-ambjent, l-enerġija, eċċ.).

² Dan, iżda, mhux meħtieġ għall-investment produttiv li hu suġġett għar-regoli dwar l-għajjuna mill-istat.

Il-prezz proprju tal-kapital (meta tqis fatturi oħrajn) għal proġett partikolari għandu jitqies bhala l-limitu l-aktar baxx.

Hu importanti ħafna li tkun żgurata l-konsistenza fir-rati ta' skont użati għal proġetti simili fl-istess reġjun/pajjiż. Il-Kummissjoni tinkoraggixxi lill-Istati Membri biex jagħtu l-punt ta' referenza tagħhom għar-rata ta' skont fid-dokumenti ta' gwida tagħhom. Din ir-referenza mbagħhad trid tiġi applikata b'mod konsistenti.

Ta' min jinnota li meta r-rata ta' skont tkun imfissra f'*termini reali*, l-analizi għandha ssir skond dan *bi prezzijiet kostanti*. Jekk hemm bżonn, irid jitqies it-tibdil fil-prezzijiet relattivi. Jekk *il-prezzijiet prezenti* jintużaw minflok, imbagħhad trid tintuża' rata ta' skont *nominali*.

Il-kalkolu ta' l-ghotja mill-UE isir skond id-dispożizzjonijiet ta' l-Art. 55. Id-dhul mill-proġett irid jitqies sew sabiex il-kontribuzzjoni tal-Fondi tkun aġġustata skond l-ammont globali tad-dhul gross li jiġi ġġenerat mill-proġett stess u ma jsir l-ebda finanzjament żejjed. Il-kalkolu ta' l-ghotja mill-UE u l-metodu intenzjonat tagħha “li jiffinanzja fejn hemm nuqqas” hu trattat fit-taqsimha 3.

Is-sostenibbiltà finanzjarja tal-proġett għandha tiġi evalwata billi jiġi ċċekkjat jekk l-ammont nett miġbur ta' flus iġġenerati (mingħajr skont) hux pożittiv fuq il-perjodu ta' referenza kollu kkunsidrat. L-ammont nett ta' flus iġġenerat li jrid jitqies għal dan il-għan għandu jqis l-ispejjeż ta' l-investment, ir-rizorsi kollha finanzjarji (nazzjonali u ta' l-UE) u d-dhul nett. Il-valur residwu ma jitqiesx hawnhekk sakemm l-assi ma jkunux likwidatiattwalment fl-aħħar sena ta' l-analizi meqjusa.

2.2.3 Analizi ekonomika

Il-ħsieb wara l-evalwazzjoni ekonomika hu li l-investimenti fil-proġett għandhom jiġu valutati skond l-alternattivi ta' investment li jgħibu magħhom u l-produzzjoni fuq kemm il-konsumaturi lesti li jhallsu. Ta' min jinnota li l-alternattivi ta' investment mhux neċessarjament jaqblu ma' l-ispejjeż finanzjarji osservati; bl-istess mod, kemm huma lesti li jhallsu mhux dejjem tidher b'mod korrett mill-prezzijiet tas-suq osservati, li jistgħu ma jirriflettux il-verità jew anki jkunu nieqsa. L-analizi ekonomika ssir minn kif tidher mil-lat tas-soċjetà.

iIl-flus likwidi ta' l-analizi finanzjarja jitqiesu bhala l-bidu ta' l-analizi ekonomika. Meta jkunu qed jiġu kkalkulati l-indikaturi tar-rendiment ekonomiku, iridu jsiru xi aġġustamenti.

- **Korrezzjonijiet fiskali:** taxxi indiretti (eż. il-VAT), sussidji u pagamenti li jridu jsiru (eż. pagamenti tas-sigurtà soċjali) iridu jitnaqqsu. Izda, il-prezzijiet għandhom jinkludu t-taxxi diretti. Barra minn hekk, jekk xi taxxi speċifiċi indiretti/sussidji huma maħsuba biex jikkoreġu fatturi esterni oħrajn, dawn għandhom jiġu inklużi.
- **Korrezzjonijiet ta' fatturi esterni oħrajn:** xi impatti jistgħu jkunu ġġenerati li jinfirxu mill-proġett għal agenti ekonomiċi oħra mingħajr ebda kumpens. Dawn l-effetti jistgħu jkunu jew negattivi (triq ġdida żżid il-livelli ta' tniġġis) jew pożittivi (linja tal-ferrovija ġdida tnaqqas il-kongestjoni tat-traffiku fuq triq oħra alternattiva li tinfed).

Peress li, skond it-tifsira, fatturi esterni oħrajn isiru mingħajr kumpens ta' flus, dawn ma jeżistux fl-analiżi finanzjarja u jridu mbagħad ikunu stmata u valutati³.

- **Mill-prezzijiet tas-suq għall-prezzijiet (li assumew) fl-accounting:** minbarra l-interventi fiskali u fatturi esterni oħrajn, hemm fatturi oħra li jistgħu jbiegħdu l-prezzijiet mill-ekwilibriju ta' suq kompetittiv (jiġifieri effiċjenti): sistemi ta' monopolju, ostakli għall-kummerċ, regolamenti dwar ix-xogħol, informazzjoni mhux sħiħa, eċċ. F'dawk il-każijiet kollha, il-prezzijiet tas-suq osservati (jiġifieri finanzjarji) jiżgwidaw; minflok iridu jintużaw il-prezzijiet (li assumew) fl-accounting, li jirriflettu l-alternattiva ta' l-investment u kemm lesti jhallsu l-konsumaturi għall-prodotti. Il-prezzijiet ta' l-accounting jinħadmu billi jiġu applikati l-fatturi ta' konverżjoni fuq il-prezzijiet finanzjarji.

IX-“SHADOW WAGE” (STIMA TAL-PREZZ EKONOMIKU TAX-XOGHOL)

It-tgħawwiġ tas-suq tax-xogħol (paga minimi, benefiċċji għal min hu qiegħed, eċċ.) normalment iwassal għal paga finanzjarja oghla mill-prezz opportunistiku tax-xogħol. Għandha titqies **shadow wage** xierqa. Din tista' tiġi kkalkulata bħala l-medja kkompensata ta':

- *ix-shadow wage għas-swieq tax-xogħol kompetittivi:* għal haddiema tas-sengħa u haddiema bla sengħa “li sfaw bla xogħol” (jiġifieri, haddiema bla sengħa li qabel kienu impjegati f'attività simili). Din tista' titqies ugwali għall-paga finanzjarja;
- *ix-shadow wage għas-swieq tax-xogħol li għandhom qagħad involontarju:* għal haddiema bla sengħa li tressqu lejn il-proġett minhabba li kienu qiegħda. Din tista' titqies ekwivalenti għall-valur medju fi flus tal-ħin liberu mingħajr il-benefiċċji għal qgħad;
- *ix-shadow wage għas-swieq tax-xogħol b'attivitajiet informali:* għall-haddiema bla sengħa li tressqu lejn il-proġett permezz ta' attivitajiet informali. Din għandha tirrifletti l-valur tal-produzzjoni mitluf..

Il-kompensazzjoni użata fil-medja għandha tirrifletti l-proporzjon ta' xogħol li x'aktarx toħroġ minn kull każ. Il-ħlasijiet tas-sigurtà soċjali mbagħad għandhom jitnaqqsu.

Fejn m'hemmx informazzjoni dettaljata bl-istatistika dwar is-suq tax-xogħol lokali ta' min juża' r-rata ta' qgħad reġjonali bħala bażi biex tiġi determinata x-shadow wage. Per eżempju, tista' tintuża' l-formula sempliċi li ġejja taħt kondizzjonijiet ta' qgħad għoli involontarju:

$$SW = FW*(1-u)*(1-t)$$

fejn SW hija x-shadow wage
 FW hija l-paga finanzjarja (tas-suq)
 u hija r-rata reġjonali ta' qgħad
 t hija r-rata tal-ħlasijiet tas-sigurtà soċjali u tat-taxxi rilevanti

La darba l-faxxa ta' spejjeż u benefiċċji ekonomiċi tkun stmata, tiġi applikata l-metodologija standard tad-DCF, iżda għandha tintuża' **rata ta' skont soċjali**.

³ Biex jiġu stmata fatturi esterni oħrajn ambjentali, jistgħu jintużaw metodologiji differenti (eż. prezz edoniku, spejjeż ta' l-ivvjaġġar, valutazzjoni kontingenti, eċċ.). Hemm referenza utli għas-CBA ambjentali fi Pearce et al. (2005).

Fuq bażi ta' tkabbir ekonomiku fit-tul u rati purament ta' preferenza ta'żmien, il-Kummissjoni tipproponi **l-kriterji ta' referenza indikattivi** li ġejjin **ghar-rata ta' skont soċjali: 5,5% għall-pajjiżi ta' Koeżjoni u 3,5% għall-oħrajn**. L-Istati Membri jistgħu jiġġustifikaw valuri differenti li jirriflettu kundizzjonijiet soċjo-ekonomiċi speċifiċi. Per eżempju, il-Commissariat Général du Plan, France, riċentement naqqas ir-referenza tiegħu għal 4%, filwaqt li t-Teżor tar-Renju Unit japplika b'mod konsistenti rata ta' skont ta' 3,5% għall-investimenti fis-settur pubbliku. La darba rata ta' skont soċjali tiġi iffissata bħala kriterju ta' referenza, hi trid tiġi applikata b'mod konsistenti fuq il-proġetti kollha.

L-indikaturi ta' rendiment ekonomiku li ġejjin jistgħu jiġu determinati għall-proġett:

- Il-valur nett ekonomiku preżenti (*l-ENPV*): għandu jkun akbar minn zero biex il-proġett ikun mixtieq mil-lat ekonomiku.
- Ir-rata ta' dħul ekonomika (*l-ERR*): għandha tkun akbar mir-rata ta' skont soċjali.
- Il-proporzjon Benefiċċji/Spejjeż (*B/C*): għandu jkun akbar minn numru wiehed.

L-ERR u l-proporzjon *B/C* jagħtu informazzjoni interessanti minhabba li ma jiddependux fuq id-daqs tal-proġett. Izda, dawn l-indikaturi jista' jkollhom xi żvantaġġi biex jiġu kkalkulati⁴. *L-ENPV* hu aktar affidabbli u għandu jintuża bħala l-indikatur ewlieni ta' referenza fl-evalwazzjoni tal-proġett.

Il-Kummissjoni thegġeg lill-Istati Membri biex jipprovdu kriterji ta' referenza fid-dokumenti ta' gwida tagħhom għall-fatturi ta' konverżjoni u għar-rata ta' skont soċjali li jridu jintużaw fl-analiżi ekonomika. Dawn ir-referenzi jridu jiġu applikati b'mod konsistenti fil-proġetti kollha. Għandha tingħata attenzjoni partikolari meta tiġi determinata *x-shadow wage*: idealment, jistgħu jintużaw fatturi ta' konverżjoni differenti għar-reġjuni u s-setturi differenti, li jirriflettu xi varjazzjonijiet li jista' jkun hemm fis-suk tax-xogħol rilevanti (eż. rati ta' qgħad differenti).

Mhux l-impatti kollha soċjo-ekonomiċi jistgħu dejjem jiġu kwantifikati u valutati. Hu għalhekk li, minbarra l-estimi ta' l-indikaturi ta' rendiment, iridu jitqiesu l-ispejjeż u l-benefiċċji li m'għandhomx valur fi flus marbut magħhom, speċjalment fir-rigward ta' dawn il-kwistjonijiet li ġejjin: impatt (nett) fuq ix-xogħol, il-harsien ambjentali, l-ugwaljanza soċjali, u opportunitajiet indaqs.

2.2.4 Is-sensittività u l-analiżi tar-riskju

Kif provdut fl-Art. 40 (e), "l-analiżi tar-riskju" għandha tkun inkluża fis-*CBA*. Kif imsemmi hawn fuq, dan hu meħtieġ biex tittratta l-incertezza li jkun hemm fi proġetti ta' investiment. Għandhom jittieħdu żewġ passi ewlenin:

1. **Analiżi tas-sensittività:** timmira biex tidentifika *l-fatturi kritiċi li jvarjaw* tal-proġett. Dan isir billi l-partijiet varjabbli tal-proġett jithallew ivarjaw skond persentaġġ ta' bidla partikolari u jiġu osservati l-varjazzjonijiet sussegwenti kemm fl-indikaturi ta' rendiment finanzjarju kif ukoll dawk ekonomiċi. Il-partijiet li jvarjaw għandhom jiġu varjati wiehed wiehed, filwaqt li l-parametri l-oħra jinżammu kostanti. Il-Gwida

⁴ Skond il-profil ta' flus likwidi, f'xi każijiet partikolari r-rata interna ta' dħul tista' tkun multipla jew mhux definita. Rigward il-proporzjon *B/C*, il-valur tiegħu jista' per eżempju jiddependi fuq jekk oġġett partikolari hux meqjus bħala benefiċċju jew tnaqqis fl-ispejjeż.

tkompli tissuggerixxi li wiehed iqis “kritiċi” daww il-partijiet varjabbli fejn varjazzjoni ta’ 1% (pożittiva jew negattiva) tagħti lok għal varjazzjoni korrispondenti ta’ 5% fil-valur bażi ta’ l-*NPV*. Izda, jistgħu jiġu adottati kriterji differenti.

Bidliet fil-persentaġġi magħzula b’mod arbitrarju mhux bilfors huma konsistenti mal-varjabbiltà li jistgħu jkollhom il-partijiet varjabbli. Il-kalkolu tas-*switching values jista’ jagħti* informazzjoni interessanti, billi jindika x’persentaġġ ta’ bidla fil-fatturi li jvarjaw l-*NPV* (ekonomika jew finanzjarja) ikun ugħali għal zero.

2. **Analiżi tar-riskju:** l-evalwazzjoni ta’ l-impatt ta’ ċerti bidliet fil-persentaġġi partikolari f’ fattur li jvarja fuq l-indikatur tar-rendiment tal-proġett ma tindika xejn dwar il-probabbiltà li biha din il-bidla tista’ sseħħ. L-analiżi tar-riskju tittratta dan. Billi l-fatturi kritiċi li jvarjaw jiġu assenjati tqassim ta’ probabbiltà adattat, it-tqassim tal-probabbiltà għall-indikatur tar-rendiment finanzjarju u ekonomiku jista’ jiġi stmat. Dan jgħin lill-analista jagħti statistika interessanti dwar l-indikatur tar-rendiment tal-proġett: valuri mistennija, devjazzjoni standard, koeffiċjent ta’ varjazzjoni, eċċ.

Ta’ min jinnota li filwaqt li dejjem possibbli ssir analiżi dwar is-sensittività, ma jistax jingħad l-istess fil-każ ta’ l-analiżi tar-riskju. F’xi każijiet (eż. nuqqas ta’ *data* storika dwar proġetti simili) jista’ jkun f’it diffiċli biex wiehed ikun jista’ jagħmel suppożizzjonijiet b’mod li jagħmel sens dwar id-distribuzzjonijiet tal-probabbiltà tal-fatturi kritiċi li jvarjaw. F’dawk il-każijiet, għandha ssir evalwazzjoni kwalitattiva tar-riskju tal-anqas biex tappoġġja r-riżultati ta’ l-analiżi tas-sensittività.

3. DETERMINAZZJONI TA’ L-GHOTJA MILL-UE

3.1 Qafas regolatorju

L-Artikolu 55 (2) ma jibdix il-metodu li jiffinanzja fejn hemm nuqqas bħala l-baży biex tiġi kkalkulata l-għotja mill-UE fi proġetti li jiġġeneraw dħul u jistipula li *n-nefqa eligibbli* ma tistax teċċedi l-valur preżenti ta’ l-ispiza ta’ l-investment, tneħhi l-valur preżenti tad-dħul nett mill-investment fuq perjodu ta’ referenza speċifiku adattat għall-kategorija ta’ investment konċernat.

Izda, b’kuntrast mal-perjodu 2000-2006, in-nefqa eligibbli u mhux r-rata ta’ ko-finanzjament hi aġġustata sabiex torbot il-kontribut mill-Fondi mad-dħul generat mill-proġett.

Ta’ min jinnota li l-Artikolu 55 japplika għall-proġetti kollha u mhux biss għall-proġetti ewlenin. Izda, “l-Istati Membri jistgħu jadottaw proċeduri proporzjonali ma’ l-ammonti konċernati biex jimmonitorjaw id-dħul generat minn operazzjonijiet li l-ispiza totali tagħhom hi inqas minn € 200.000” – Art. 55(5).

3.2 Ambitu

L-Art. 55 japplika għall-operazzjonijiet ta’ investment li jiġġeneraw dħul nett permezz ta’ drittijiet *imħallsa direttament minn min jużahom*. Dan ma japplikax fil-każijiet li ġejjin:

- Proġetti li ma jiġġenerawx dħul (eż., toroq mingħajr hłas)
- Proġetti li d-dħul tagħhom ma jkoprix għal kollox l-ispejjeż tat-thaddim (eż., xi linji tal-ferroviji)

- Proġetti suġġetti għar-regoli ta' l-għajnuna mill-istat – Art. 55(6).

Bhala regola ġenerali, għall-proġetti kollha li jistgħu jkunu suġġetti għas-CBA wiehed għandu jkollu l-possibbiltà li jagħmel stima tad-dhul mistenni, jekk ikun hemm, skond l-Artikolu 55(2). Meta l-istima tad-dhul futur tkun diffiċli, għandha tingħata attenzjoni partikolari għas-sensittività u l-analizi tar-riskju.

3.3 Il-hsieb wara l-metodu li jiffinanzja d-defiċit

Il-kalkolu tal-livell ta' assistenza mill-Komunità hu bbażat fuq ir-rata ta' defiċit tal-proġett, jiġifieri l-ammont ta' l-ispejjeż imnaqqsa ta' l-investment inizjali li mhux kopert bid-dhul wara li jitnaqqsu l-ispejjeż tal-proġett.

L-identifikazzjoni tan-nefqa eliġibbli skond l-Art. 55(2) tiżgura li l-proġett għandu biżżejjed riżorsi finanzjarji biex jiġi implimentat u jevita l-għoti ta' żvantaġġ mhux ġust lil min jirċievi l-għajnuna, jiġifieri finanzjament żejjed tal-proġett.

Il-kaxxa t'hawn taht turi l-passi li wiehed irid isegwi biex jikkalkola l-għotja mill-UE skond l-Art. 55.

**PASSI BIEX TIĠI KKALKOLATA L-GHOTJA MILL-UE
PERJODU TA' IPPROGRAMMAR 2007-2013**

L-1 Pass. Ikkalkola r-rata ta' defiċit tal-finanzjament (R):

$$R = \text{Max EE/DIC}$$

fejn

Max EE (*Maximum eligible expenditure*) hija *n-nefqa massima eliġibbli* = DIC-DNR (Art. 55.2)

DIC (*discounted investment cost*) hija *l-ispiza mnaqqsa fuq l-investment*

DNR (*discounted net revenue*) hija *d-dhul nett imnaqqas* = dhul imnaqqas – spejjeż ta' thaddim imnaqqas + valur residwu imnaqqas

It-2 Pass. Sib l-“ammont tad-deċiżjoni” (DA *Decision Amount*), jiġifieri “l-ammont li għalih tapplika r-rata ta' ko-finanzjament għall-assi ta' prijorità” (Art. 41.2):

$$DA = EC * R$$

fejn

EC (*eligible cost*) hija l-ispiza eliġibbli.

It-3 Pass. Sib l-għotja (massima) mill-UE:

$$\text{Ghotja mill-UE} = DA * \text{Max CRpa}$$

fejn

Il-Max CRpa hija r-rata massima ta' kofinanzjament stabbilita għall-assi ta' prijorità fid-deċiżjoni tal-Kummissjoni li tadotta l-programm ta' hidma (Art. 53.6).

4. KWISTJONIJIET SPEĊIFIĊI

4.1 Ammont ta' profitt li normalment hu mistenni

L-ammont ta' profitt jirreferi għall-ammont ta' profitt miksubmeta mqabbel ma' l-ammont investit. L-iktar mod faċli kif jiġi evalwat l-ammont ta' profitt hu billi wiehed ikejjel ir-rata interna ta' kemm irendi l-investment, jiġifieri r-rata ta' skont li biha l-rendikont imnaqqas ta' l-ispejjeż u d-dhul tal-proġett jammontaw għal zero. Fi kliem ieħor, ir-rata interna ta' kemm irendi hija r-rata ta' skont li biha għadd ta' spejjeż u dhul għandhom valur attwali tal-flus futuri ġġenerati (*l-NPV*) ta' zero.

L-ammont ta' profitt minn investment li hu normalment mistenni hu dak li jagħti biżżejjed dhul biex ikopri eżatt l-alternattivi ta' l-investment (l-aħjar dhul alternattiv li jista' jagħmel l-investitur permezz tax-xogħol, tat-tmexxija u l-ishma tal-kapital).

L-ammont ta' profitt mistenni jista' jiddependi strettament mir-riskji tal-proġett. Ir-riskju mbagħad jiddependi fuq numru ta' fatturi bħal: il-kuntest soċjo-ekonomiku tal-pajjiż/regjun li fih jiġi implimentat il-proġett, id-diffikultajiet biex jiġi implimentat il-proġett, kemm iservi ekonomikament il-proġett, ir-riskju tal-kambju tal-munita u, fuq kollox, ir-riskju marbut mad-dhul previst. Dawn għandhom jiġu trattati kif imiss fl-analiżi tas-sensittività u r-riskju.

Art. 55 jagħti lok biex jiġu ddisinjati l-interventi tal-Fondi b'tali mod li l-ammont ta' profitt mistenni normalment jitqies sew u ma jsir l-ebda finanzjament żejjed. Dan l-aspett hu rilevanti partikolarment meta msieħeb privat jkun involut fil-proġett. F'dan il-każ, il-kontribut mill-Fondi għandu jiġi determinat bi prudenza sabiex l-investitur privat ma jagħmel l-ebda profitt mhux misthoqq.

AMMONT TA' PROFITT NORMALMENT MISTENNI			
Skema ta' finanzjament Ammont ta' profitt mistenni*	L-aktar self (+ għotjiet baxxi)	Self + Għotjiet	Għotjiet pubbliċi
Mezzan - għoli	<ul style="list-style-type: none"> – Ajruporti – Energija – Turizmu – Telekom/<i>ICT</i> – Bini industrijali u parks għan-negożju – Investimenti produttivi 		
Mezzan		<ul style="list-style-type: none"> – Skart solidu – Portijiet 	
Mezzan - baxx			– Toroq li thallas taxxa biex

		tużahom – Trasport pubbliku – Impjanti li jfornu l-ilma u li jittrattaw id-drenagg
Baxx		– Linji tal-ferrovija – Sahha – Edukazzjoni – Riċerka, innovazzjoni u trasferiment tat-teknoloġija
Xejn		– Toroq mingħajr hlas – Prevenzjoni mill-gharghar

* *Sors: DG Regio*

Ta' min jinnota li t-tabella hi bbażata fuq ir-rata ta' dhul finanzjarju fuq *l-investment (l-FRR/C)* li tista' tvarja b'mod konsiderevoli mal-pajjiż u mhux neċessarjament tirrifletti l-ammont ta' profit mistenni mill-investitur(i). Dan għandu jiġi ċċekkjat każ każ minn dak li qed jipromwovi l-proġett, speċjalment meta jkun involut investitur privat, billi tiġi stmata r-rata finanzjarja rilevanti ta' dhul fuq *il-kapital (l-FRR/K)*.

4.2 Il-Prinċipju ta' Min Ihammeġ irid Ihallas

Il-Prinċipju ta' Min Ihammeġ irid Ihallas huwa wiehed mill-prinċipji tal-politika ambjentali tal-Komunità (Art. 174 Trattat tal-KE) u japplika fit-territorju Ewropew kollu. Jeżistu dispozizzjonijiet legiżlattivi speċifiċi tal-Komunità dwar l-iskart. Skond id-Direttiva 2006/12/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill dwar l-iskart, b'konformità mal-prinċipju ta' min ihammeġ irid ihallas, l-ispiża biex wiehed jiddisponi mill-iskart trid tintrefa' minn min għandu l-iskart li jgħaddih lill-kollektur jew lill-kumpanija, u/jew min kellu l-iskart qabel jew il-produttur li mingħandu gie l-iskart (Art.15).

Skond id-Direttiva Qafas dwar l-Ilma (2000/60/KE) tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill, "l-Istati Membri għandhom iqisu l-prinċipju ta' irkuprar ta' l-ispejjeż tas-servizzi ta' l-ilma, inkluż l-ispejjeż ambjenti u tar-riżorsi, bi qbil b'mod partikolari mal-prinċipju li min ihammeġ irid ihallas" (Art. 9).

Il-Kummissjoni timmira biex tinkoraġġixxi sistemi li jiċċarġjaw fejn l-ispejjeż ambjentali tat-tniġġis u l-miżuri preventivi jintrefgħu minn min inigġes. Dawn is-sistemi li jiċċarġjaw għandhom ikunu proporzjonali ma' l-ispejjeż ta' produzzjoni soċjali marġinali, inkluż l-ispejjeż għall-ambjent u dawk marbuta man-nuqqas ta' riżorsi fil-każ ta' l-ilma, jew ikkalkulati b'tali mod li jinfluwenzaw l-għażla ta' l-użu tal-modi ta' tħaddim differenti. Għalhekk per eżempju, għall-infrastruttura tat-trasport, il-hlas għandu jkopri mhux biss l-ispejjeż ta' l-infrastruttura, iżda l-ispejjeż esterni, jiġifieri l-ispejjeż marbuta ma' incidenti, tniġġis ta' l-arja, hsejjes u kongestjoni.

Ta' min jinnota li l-metodu li jiffinanzja fejn hemm nuqqas għandu effetti li ma jagħtix incentiv biex jiġi applikat il-prinċipju li min ihammeġ ihallas għaliex tariffi oghla jwasslu għal kontribut inqas mill-Fondi, jekk kollox jibqa' l-istess. Iżda, l-awtoritajiet li jmexxu għandhom iżommu f'moħħhom li sistema adattata li tiċċarġja mhux biss hi ta' valur mil-

lat ekonomiku izda wkoll mixtieqa għas-sostenibbiltà finanzjarja tal-hidmiet fit-tul (ara wkoll il-paragrafu 4.3 dwar il-kwistjonijiet ta' kemm wiehed jiflah ihallas).

4.3 Ekwità (kemm wiehed jiflah ihallas)

Fil-kuntest ta' l-Art. 55, "il-konsiderazzjonijiet ta' ekwità marbuta mal-prosperità relattiva ta' l-Istat Membru" għandhom jitqiesu li qed jirreferu għal kemm wiehed jiflah għat-tariffi. L-Art. 55 jirreferi b'mod impliċitu għal varjazzjonijiet li jista' jkun hemm fl-għajjnuna li tagħti l-Komunità (billi tiġi determinata n-nefqa eligibbli), skond ir-rikezza relattiva tal-pajjiż jew reġjun konċernat, jiġifieri kemm jifilhu jhallsu dawk li jużaw. Għal proġett partikolari, inqas ma jkun t-tariffi iktar tkun għolja l-għotja mill-UE, jekk kolloxx jibqa' l-istess (*ceteris paribus*). Għalhekk, jekk wiehed jassumi li t-tariffi huma ssettjati biex iqisu l-livelli ta' dħul reġjonali (nazzjonali), inqas ma jkun id-dħul reġjonali (nazzjonali) aktar tkun għolja l-kontribuzzjoni mill-fondi.

Sabiex titjeb l-effiċjenza allokativa, il-Kummissjoni tixtieq thajjar li jiġu żviluppanti sistemi li jiċċarġjaw li jirriflettu kemm tiswa l-produzzjoni marginali soċjali. Izda, meta jitqies kemm wiehed jiflah għat-tariffi, l-Istati Membri jistgħu jżidu b'mod artifiċjali l-livell ta' hlasijiet bil-għan li jevitaw piż sporporzjonat ta' finanzjament għal min juża', b'hekk jassiguraw li s-servizz jew il-prodott jifilhu għalih anki l-aktar gruppi żvantagġjati.

Idealment, is-sistema li tiċċarġja għandha tkun ibbażata fuq il-konsum veru tar-rizorsi, u t-tariffi għandhom talanqas ikopru l-ispejjeż tat-tħaddim u tal-manutenzjoni kif ukoll bħala parti sinifikanti mill-waqgħa fil-valur ta' l-assi. Għandha tkun maħsuba struttura ta' tariffi adegwata li tipprova tkabbar kemm tista' d-dħul mill-proġett qabel is-sussidji pubbliċi, filwaqt li tqis kemm jifilhu għalihom. Per eżempju, proporzjon ta' kemm jifilhu jhallsu li hu aċċettat hafna għall-fornitura ta' l-ilma u għas-sanità huwa ta' 4%.

Il-Kummissjoni thajjar lill-Istati Membri biex jagħtu informazzjoni fid-dokumenti ta' gwida tagħhom dwar il-proporzjonijiet ta' kemm wiehed jiflah ihallas (għall-grupp bi dħul medju u/jew baxx) li jista' jitqies bħala punt ta' referenza għall-proġetti li se jiġu sottomessi għall-kofinanzjament.

L-awtoritajiet li jmexxu għandhom ikun konxji ta' l-alternattivi li jeżistu bejn is-sostenibbiltà finanzjarja fit-tul tal-hidmiet u l-livell tat-tariffa li fih dawk li jużaw ikunu iċċarġjati għal prodott jew servizz, billi wiehed iqis il-kriterji ta' kemm jifilhu jhallsu.

L-Anness II jagħti xi kriterji ta' referenza għas-settur (utilità) ta' kemm jifilhu jhallsu fil-preżent għall-Istati Membri ta' Koeżjoni fl-Ewropa tal-Lvant Ċentrali

4.4 Shubija bejn il-Gvern u l-Privat (PPP)

Jeżistu arrangamenti dwar shubija bejn il-gvern u l-privat (PPP) f'diversi forom u huma xorta kuncett li għadu qed jevolvi li jrid ikun adottat skond il-bżonnijiet u l-karatteristiċi individwali ta' kull proġett u ta' l-imsieħba tal-proġett. Il-PPP jista' jkun metodu adattat biex jiġi iffinanzjat l-investment fejn hemm skop biżżejjed biex is-settur privat jiġi involut, sabiex jagħti kapital addizzjonali u servizz aktar effiċjenti. Imbagħad għandha tingħata attenzjoni partikolari lill-istruttura legali tal-PPP, għaliex dan jista' jaffettwa sa ċertu livell l-eligibbiltà tan-nefqa li tista' tkun ko-finanzjata.

L-arrangamenti tal-PPP jidhru attraenti biżżejjed għall-Istati Membri l-godda meta wiehed iqis ir-rekwiziti ta' finanzjament enormi, in-nuqqas ta' finanzjament kbir, il-bżonn ta' servizzi pubbliċi effiċjenti, l-istabbiltà tas-suq li qed tikber, u xejriet li qed johlqu ambjent favorevoli għall-investiment privat.

Fil-kuntest tas-CBA, wiehed irid iżomm f'moħħu l-aspetti li ġejjin meta ssir l-analizi finanzjarja:

- **Ir-rata ta' skont finanzjarju tista' tizdied** sabiex tirrifletti prezz ogħla ta' opportunità ta' kapital għall-investitur privat. Dan għandu jkun ġustifikat minn min qed jippromwovi l-proġett każ każ, billi jagħti provi, fejn hemm, ta' kemm rendewlu proġetti simili lill-investitur privat fl-imghoddi.
- Taħt diversi tipi ta' skemi tal-PPP (eż., il-BOT, id-DBFO) sid l-infrastruttura (normalment l-imsieheb pubbliku) hu differenti mill-operatur (l-imsieheb privat). L-analizi finanzjarja hi normalment użata mil-lat ta' sid l-infrastruttura. Izda, f'dawk il-każijiet, **għandha tintuża' analizi konsolidata (sid u operatur) biex jiġi determinat il-finanzjament meħtieġ fejn hemm nuqqas.**

Skond l-Artikolu 55(1), id-dhul li jrid jitqies biex tiġi kkalkulata n-nefqa eliġibbli u sussegwentement il-finanzjament fejn hemm nuqqas fil-proġett huwa dak li jithallas direttament minn min juża' permezz ta' hlasijiet.

Per eżempju, skond mudell ta' "ħlas ta' taxxi *shadowfit-triq*", min jużaha ma jhallas xejn. Minflok, il-parti governattiva (is-sid) thallas "taxxi" lill-imsieheb privat (l-operatur) għal perjodu ta' konċessjoni partikolari. Bl-użu ta' analizi finanzjarja konsolidata biex ikun magħruf il-finanzjament meħtieġ fejn hemm nuqqas ikun żgurat li "t-taxxi" ma jitqisux f'dan il-każ, konsistenti mad-dispożizzjonijiet ta' l-Artikolu 55(1). Tabilhaqq, għall-operatur id-dhul jikkorrispondi ma' l-ispejjeż li jeħel is-sid, sabiex fl-analizi konsolidata t-tnejn imewtu lil xulxin u ma jaffettwawx il-likwidità tal-proġett wara li jinqatgħu l-ispejjeż.

5. KUMMENTI KONKLUŻIVI

L-Istati Membri huma responsabbli biex japplikaw id-dispożizzjonijiet stipulati fir-regolamenti fir-rigward ta' l-analizi dwar l-ispejjeż u l-benefiċċji u l-proġetti li jiġġeneraw dhul. Għall-proġetti ewlenin ta' l-ERDF u tal-Fond ta' Koeżjoni, il-Kummissjoni tiegħu d-deċizzjoni u fiha tistabbilixxi l-kontribut mill-fondi fid-dawl ta' l-informazzjoni li hemm fl-applikazzjoni u evalwazzjonijiet oħra jekk hemm bżonn.

Sabiex tiġi żgurata l-konsistenza fi Stat Membru, hu propost li l-Istati Membri jizviluppaw il-qafas ta' gwida tagħhom billi jqisu l-ambjenti istituzzjonali speċifiċi, speċjalment għas-setturi tat-trasport u l-ambjent. Il-Kummissjoni se tibqa' tgħin lill-Istati Membri fil-ħidma tagħhom, bl-għajnuna ta' JASPERS, sabiex tiżgura li tiġi applikata sew il-gwida ta' l-UE għal kuntesti nazzjonali.

Dan l-approċċ se jgħib benefiċċji sostanzjali fejn tidhol is-simplifikazzjoni kemm għall-Kummissjoni kif ukoll għall-Istati Membri, u b'hekk jikkontribwixxi biex jithaffu l-proċeduri ta' deċizzjoni fuq proġetti kbar. Se jkollu wkoll effett importanti ta' bini ta' kapacià bil-ħsieb għall-perjodu ta' iprogrammar 2007-13.

6. GLOSSARJU

Ghoti ta' skont:	il-proċess ta' aġġustament tal-valur futur ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji ma' dak preżenti permezz ta' rata ta' skont.
Rata ta' skont:	ir-rata li biha l-valuri futuri huma mnaqqsa għal dawk preżenti.
Rata interna ta' dhul:	ir-rata ta' skont li biha għadd ta' spejjeż u benefiċċji għandhom valur nett preżenti ta' żero. Ir-rata interna ta' dhul hi mqabbla ma' kriterju ta' referenza sabiex tevalwa r-rendiment tal-proġett propost.
Spejjeż ta' l-investment:	spejjeż kapitali li wiehed jehel biex jibni l-proġett.
Spejjeż tat-thaddim:	l-ispejjeż li wiehed jehel biex iħaddem investment inklużi l-ispejjeż ta' manutenzjoni rutina u straordinarja, iżda esklużi d-deprezzament jew l-ispejjeż kapitali.
Valur Nett Preżenti (I-NPV):	is-somma li tirrizulta meta l-ispejjeż mistennija ta' l-investment jitnaqqsu mill-valur skontat tal-benefiċċji mistennija.
Proġett:	ħidma li tinkludi sensiela ta' xogħlijiet, attivitajiet jew servizzi maħsuba fiha nnifisha biex ittemm biċċa xogħol indiviżibbli ta' natura ekonomika jew teknika preċiża, li għandha miri identifikati sew
Perjodu ta' referenza:	in-numru ta' snin li għalihom jingħataw previzjonijiet fl-analizi ta' l-ispejjeż u l-benefiċċji.
Valur residwu:	il-valur nett preżenti ta' l-assi fl-aħħar sena tal-perjodu ta' referenza magħżul għall-analizi ta' l-evalwazzjoni.
Proġett li jiġġenera dhul:	kull ħidma li tinvolvi investment fl-infrastruttura, li l-użu tagħha hu suġġett għall-ħlasijiet li jrid iħallas min jużahom, u kull ħidma li tinvolvi l-bejgħ jew il-kera ta' art jew bini jew l-ġhoti ta' servizzi bi ħlas.
Dhul:	dhul li hu mistenni minn investment permezz ta' l-iffissar tal-prezzijiet jew ħlasijiet.

7. REFERENZI

Commissariat général du Plan, *Révision du taux d'actualisation des investissements publics*, 2005.

<http://www.plan.gouv.fr/intranet/upload/actualite/Rapport%20Lebegue%20Taux%20actualisation%2024-01-05.pdf>

European Commission, DG Regional Policy, *Guide to cost-benefit analysis of investment projects*, 2002.

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/cost/guide02_en.pdf

European Commission, DG Regional Policy, *Guidelines for Successful Public–Private Partnerships*, 2003.

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf

European Commission, *HEATCO - A harmonised approach to assessing costs for transport projects at the European level*, project funded under the 6th Framework Programme, coordinated by the University of Stuttgart, 2006.

<http://heatco.ier.uni-stuttgart.de/>

European Investment Bank and European Commission, *RAILPAG – Railway Project Appraisal Guidelines*, 2005.

<http://www.railpag.com>

Fankhauser S. and Tepic S., *Can poor consumers pay for energy and water? An affordability analysis for transition countries*, EBRD Working Paper n. 92, 2005.

<http://www.ebrd.com/pubs/econo/wp0092.pdf>

HM Treasury, *Appraisal and evaluation in Central Government. The Green Book*, HMSO, London, 2003.

http://www.hm-treasury.gov.uk/economic_data_and_tools/greenbook/data_greenbook_index.cfm

Pearce D., Atkinson G. and Mourato S., *Cost Benefit Analysis and the Environment: Recent Developments*. OECD / Edward Elgar, Cheltenham, 2005.

ANNEX I:

SHUBIJA BEJN IL-GVERN U L-PRIVAT (IL-PPP)

Il-PPPs jistgħu johlqu numru ta' żvantaġġi jekk jintwera li se jiksbu valur addizzjonali meta mqabbla ma' approċċi oħra, jekk ikun hemm struttura ta' implimentazzjoni effikaċi u jekk l-għanijiet tal-partijiet kollha jistgħu jintlaħqu fis-shubija.

Il-Kummissjoni identifikat erba' rwoli principali għas-settur privat fis-skemi tal-PPP:

- biex jipprovdi aktar kapital;
- biex jipprovdi tmexxija alternattiva u hilit ta' implimentazzjoni;
- biex jipprovdi valur miżjud lill-konsumatur u lill-pubbliku in general;
- biex jipprovdi identifikazzjoni aħjar tal-bżonnijiet u l-aqwa użu tar-riżorsi.

Ta' min jiftakar iżda, li l-iskemi tal-PPP huma wkoll kumplessi biex jiġu ddisinjati, implimentati u mmexxija. Żgur li mhumiex l-unika għażla jew l-għażla preferita.

Il-Linji ta' Gwida għas-Shubija b'Suċċess bejn il-Gvern u l-Privat (jekk jogħġbok irreferi għas-sit ta' l-internet li ġej:

"http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf")

kienu ddisinjati bhala għodda Prattika għal professjonisti tal-PPP fis-settur pubbliku li kellhom l-opportunità jistrutturaw skema tal-PPP u jintegraw il-finanzjament ta' għotja. Huma jiffukaw fuq erba' temi ewlenin:

- jiżguraw l-aċċess għal suq miftuħ u kompetizzjoni hielsa;
- jipproteġu l-interess pubbliku u jimmassimizzaw il-valur miżjud;
- jiddefinixxu l-aqwa livell ta' finanzjament ta' għotja kemm biex jagħmlu proġett vijabbli u sostenibbli, iżda wkoll biex jevitaw kull opportunità għal profitti bla hsieb mill-għotjiet;
- jevalwaw l-aktar tip ta' PPP effettiv għal proġett partikolari.

Tipi ta' PPP:

- **Prokura tradizzjonali li jagħmel is-Servizz Pubbliku** – tinvolvi hrug ta' kuntratti għal servizz ta' kompiti identifikati sew iżda sid l-assi u t-tmexxija tal-finanzjament jibqgħu f'idejn il-gvern.
- **Proġetti BOT** – il-karatteristika ta' dan it-tip ta' relazzjonijiet tal-PPP hija li filwaqt li sid l-assi u r-responsabbiltà għat-tmexxija tal-finanzjament tibqa' f'idejn il-parti governattiva, l-assi għandhom operatur privat li jdaħħal dħul finanzjarju mill-operat tagħhom u għalhekk min jużahom irid iħallas (b'mod dirett jew indirett).
- **Ftehim dwar konċessjonijiet** – is-settur pubbliku jafda l-operazzjoni f'idejn parti privata iżda r-responsabbiltà finanzjarja tinqasam u l-konċessjonarju privat iġib parteċipazzjoni fl-ishma. Il-pussess ta' l-assi (finalment) jibqa' f'idejn is-settur pubbliku.

L-ANNESS II:

L-EKWITÀ (KEMM JIFILHU JHALLSU)

It-tabelli t'hawn taht jaghtu rapport dwar il-proporzjonijiet preżenti ta' kemm jifilhu jhallsu l-Istati Membri ta' Koeżjoni fl-Ewropa tal-Lvant Ċentrali. Il-proporzjonijiet ta' kemm jifilhu jhallsu huma mogħtija kemm għal familja bi dħul medju kif ukoll bi dħul baxx fl-għaxar skala. Ta' min jinnota li dawn l-indikaturi jirreferu għan-nefqa kurrenti *propnja* għas-servizzi importanti li mhux neċessarjament jirriflettu l-livell ta' tariffi massimi li *wiehed ikun jista'* jhallas.

Dawn it-tabelli qiegħdin jingħataw għal skopijiet ta' tifsir biss.

Tabella 1 – Kemm jifilhu jhallsu fil-preżent għas-servizzi importanti, familja medja (% tan-nefqa totali għal kull familja)

	L-Elettriku	It-Tishin	L-Ilma
Ir-Repubblika Ċeka	4.2	3.4	1.2
L-Estonja	3.2	5.4	1.0
L-Ungerija	5.3	1.9	4.1
Il-Latvija	2.2	3.2	0.8
Il-Litwanja	2.8	3.7	1.1
Il-Polonja	4.5	2.7	2.0
Ir-Repubblika Slovakka	3.5	7.9	1.3
Is-Slovenja	4.5	1.2	1.3
<i>Kemm jifilhu jhallsu bhala medja</i>	3.8	3.7	1.6

Sors: EBRD

Tabella 2 – Kemm jifilhu jhallsu bhalissa għas-servizzi importanti, l-għaxar skala l-baxxa (% tan-nefqa totali ta' familja)

	L-Elettriku	It-Tishin	L-Ilma
Ir-Repubblika Ċeka	5.5	3.3	1.5
L-Estonja	8.2	15.4	2.4
L-Ungerija	6.3	1.3	4.0
Il-Latvija	2.2	2.8	0.9
Il-Litwanja	3.1	0.7	0.7
Il-Polonja	5.7	1.2	1.8
Ir-Repubblika Slovakka	11.4	18.6	4.3
Is-Slovenja	9.4	1.9	2.6
<i>Kemm jifilhu jhallsu bhala medja</i>	6.5	5.7	2.3

Sors: EBRD

L-ANNESS III:

DETERMINAZZJONI TA' L-GHOTJA MILL-UE: EŻEMPJU NUMERIKU

Jekk nassumu li l-ghajjnuna mill-Fondi hi mehtiega għal proġett ewlieni taħt l-assi ta' prijorità li għalih ir-rata ta' ko-finanzjament (is-CRpa) hija 75%, rata ta' skont ta' 5% hi uzata f'termini reali għall-analizi finanzjarja. Il-proġett għandu l-profil ta' likwidità li ġej:

M€ - 2007 prezzijiet kostanti

Sena	Spejjeż ta' l-investment	Spejjeż tat-tat-thaddim	Dhul	Valur residwu	Likwidit à netta
2007	25	-	-	-	25
2008	25	-	-	-	25
2009	25	-	-	-	25
2010	25	-	-	-	25
2011	-	2	4	-	2
2012	-	2	4	-	2
2013	-	2	4	-	2
2014	-	2	4	-	2
2015	-	2	4	-	2
2016	-	2	4	-	2
2017	-	2	4	-	2
2018	-	2	4	-	2
2019	-	2	4	-	2
2020	-	2	4	-	2
2021	-	2	4	-	2
2022	-	2	4	-	2
2023	-	2	4	-	2
2024	-	2	4	-	2
2025	-	2	4	-	2
2026	-	2	4	5	7
Total	100	32	64	5	
Total (Bi skont)	89	18	36	2	-68,93

	Valuri mnaqqsa	Valuri mhux imnaqqsa
Spejjeż totali għall-investment		100
li minnhom l-ispejjeż eliġibbli (KE), ngħidu ahna,		80
Spejjeż ta' l-investment imnaqqsa (DIC)	89	
Dhul nett bi skont (DNR) = 36+2-18	20	

L-1 Pass) Insibu r-rata ta' finanzjament fejn hemm nuqqas (R):

L-ewwel iridu nsibu “n-nefqa eligibbli” (l-EE) skond l-Art. 55.2:

$$EE = DIC - DNR$$

$$EE = 89 - 20 = 69$$

Imbagħad, ir-rata ta' finanzjament fejn hemm nuqqas (R) tinstab li hija:

$$R = EE / DIC$$

$$R = 69 / 89 = 78\%$$

It-2 Pass) Sib “l-ammont tad-deċiżjoni” (DA), jiġifieri “l-ammont li għalih tapplika r-rata ta' ko-finanzjament għall-assi ta' prijorità ” (Art. 41.2):

$$DA = EC * R$$

fejn

EC hija l-ispiza eligibbli

$$DA = 80 * 78\% = 62$$

It-3 Pass) Sib l-ghotja (massima) mill-UE

$$\text{l-ghotja mill-UE} = DA * CR_{pa}$$

fejn

Is-Crpa hija r-rata massima ta' kofinanzjament iffissata għall-assi ta' prijorità fid-deċiżjoni tal-Kummissjoni li tadotta l-programm ta' hidma (Art. 53.6).

$$\text{ghotja mill-UE} = 62 * 75\% = 47$$